

Березенська Дарина. ТРВЗ як засіб формування творчої особистості дитини середнього шкільного віку на уроках іноземної мови / Дарина Березенська // Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства : збірн. наук. праць. Вип. 2 / за ред. доц. В.В. Павленко. – Житомир : ФО-П Левковець Н.М., 2020. – 188 с. – С. 28-33.

*Березенська Дарина,
студентка 26 групи ННІ іноземної філології.
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент В.В. Павленко*

ТРВЗ як засіб формування творчої особистості дитини середнього шкільного віку на уроках іноземної мови

На сьогоднішній день відбувається активне реформування змісту та гуманізація цілей освіти України, що складовою процесу оновлення світових та європейських освітніх систем, на часі реалізації компетентнісної парадигми, яка орієнтує педагогів на впровадження у педагогічну практику цілісного підходу до розвитку особистості. Очікування суспільства пов'язані сьогодні насамперед з формуванням життєздатної, гнучкої, свідомої, творчої людини.

Навчання іноземної мови у середній загальноосвітній школі має забезпечити реалізацію практичних, освітніх, розвиваючих і виховних цілей. Практична мета полягає в тому, щоб навчити учнів спілкуватися іноземною мовою в усній і письмовій формі.

Використання ТРВЗ та її ефективність у процесі навчання школярів англійській мові розкрито у дослідженнях: Л. Смолінчук, Т. Сидорчук, Я. Пономарьова та ін.

У педагогіці ТРВЗ використовується з метою формування культури творчого мислення як усвідомленого, цілеспрямованого і керованого процесу розумової діяльності. Як показала практика, ТРВЗ досить успішно вирішує завдання проблемного, розвивального, проектного навчання [1, с. 23].

На думку О. Булко, ТРВЗ сприяє ефективному розвитку мислення – уміння в новій для себе ситуації самостійно побачити й визначити проблему, розглядати її системно, здатність висувати власні гіпотези, обґрунтувати їх і запропонувати ефективне вирішення. У результаті чого підвищується рівень внутрішньої позитивної мотивації учня до процесу отримання знань, інтерес до шкільних предметів, а також рівень системного інтеграційного мислення [2, с. 33].

ТРВЗ передбачає спеціальний комплекс вправ для розвитку творчої уяви. На думку Л. Шрагіної, вправи зі створення образів, оповідань, метафор що полегшують роботу з самим творчим

матеріалом – мовою, активізують і збагачують словник, вчать вільно володіти словом, стирають розрив між думкою і вмінням її виражати.

Види роботи, які застосовують у контексті використання ТРВЗ:

1.Ігри.

2.Робота у парах (групах).

3.Метод постановки проблемних питань.

Завдання, які можна застосовувати на заняттях за методикою ТРВЗ:

- ✓ завдання з розвитку з розвитку асоціативного мислення.
- ✓ завдання на смисловий і структурний аналіз;
- ✓ завдання з розвитку творчого мислення.

Організація креативного навчання передбачає принципову переорієнтацію вчителя з інформатора на фасилітатора.

Школа «Обличчям до дитини», організована канадськими вчителями українського походження з метою поширення світового педагогічного досвіду, саме й навчає вчителів, як набути ролі фасилітатора. Вона вчить будувати навчальний процес на основі розуміння психології дитини та її природних креативних здібностей і прагнення до пошуку та творчості [3, с. 39].

Ця школа визначає як найважливіші такі принципи організації навчального процесу: світ ділиться за темами та формами спілкування (що є зрозумілим для дітей, які ще не вміють мислити абстрактно); дитина вчиться, коли спілкується; нас оточують постійні зміни; у сучасному світі грамотність складається із сукупності вмінь (усно висловлювати свої думки, побажання, потреби; читати й писати; знайти та відібрати потрібну інформацію; розібратись у різних поглядах, які часто суперечать один одному); оцінювання знань і вмінь – це процес навчання, а не його наслідок; навчальний процес – це не підготовка до життя, це частина життя; участь у навчальному процесі приносить задоволення.

Ці принципи написані для всіх учителів, але кожний учитель будь-якого предмета може сказати, що мова йде ніби саме про навчання його дисципліни.

Креативний підхід у процесі вивчення іноземної мови впливає з її загальної стратегії. Цією стратегією є комунікативний підхід. Мова розглядається як засіб спілкування й вивчається через особисту діяльність учнів. Урок іноземної мови розглядається як діяльність спілкування. Типовими завданнями є пошуково-креативні: заповнення інформаційних прогалів, рольові ігри, вирішення проблем тощо.

Типовими формами роботи є групова й парна робота. Ці форми мають велике значення для формування творчої особистості учня. Вони тренують позитивну взаємозалежність та індивідуальну відповідальність. Взаємодія віч-на-віч формує товариську вправність. Сам процес роботи у групах чи парах завжди є творчо-пошуковим: завдання ставиться перед групою й у кожного є стимул відзначитись і зробити свій внесок. Використання групових форм роботи створює умови як для розвитку мислення, так і для самоствердження особистості [4, с. 34].

Використання методу ТРВЗ на уроках іноземної мови (англійської) сприяє розвитку в учнів ініціативності, наполегливості, самостійності, творчого мислення та пізнавального інтересу.

Виділяють такі форми креативної роботи, як: групова і парна робота, ігри-подорожі, метод проектів. Провідне місце серед них належить дидактичним іграм.

На першому етапі навчання іноземної мови для подальшої креативної діяльності важливо сформувати в учнів звичку бути позитивно активним. Ключовими фразами для цього є «я хочу, я прагну», «я вибираю», «я віддаю перевагу», «я можу», «я зроблю». Учитель не просто вчить дитину говорити це іноземною мовою, він формує її як особистість і допомагає їй відчути себе особистістю й від цього отримати емоційне задоволення.

Важлива роль педагога у проведенні гри: вимагає знань, готовності відповісти на питання дітей, граючи з дітьми, вести процес навчання непомітно. Гра-подорож – гра дії, думки, відчуттів дитини, форма задоволення його потреб у знанні.

У назві гри, у формулюванні ігрової задачі повинні бути так звані «calling words», що викликають інтерес дітей, активну ігрову діяльність. У гри-подорожі використовуються багато способів розкриття пізнавального вмісту в поєднанні з ігровою діяльністю: постановка задач, пояснення способів її рішення, іноді розробка маршрутів подорожі, поетапне рішення задач, радість від її рішення, змістовний відпочинок. До складу гри-подорожі іноді входить пісня, загадки, подарунки і багато що інше.

Ігри-доручення мають ті ж структурні елементи, що і ігри-подорожі, але за змістом вони простіше і за тривалістю коротше. В основі їх лежать дії з предметами, іграшками, словесні доручення. Ігрова задача і ігрові дії в них заснована на пропозиції щось зробити: «Help Pinocchio to place separators», «Check Phillip's home task».

Ігри-припущення «what would be...?» або «what would I do...», «who will be my friend?» та ін. Іноді початком такої гри може

послужити картинка. Дидактичний зміст гри полягає в тому, що перед дітьми ставиться задача і створюється ситуація, що вимагає осмислення подальшої дії. Ігрова задача закладена в самій назві «what would be...?» або «what would I do...». Ігрові дії визначаються задачею і вимагають від дітей доцільної передбачуваної дії відповідно до поставлених умов або створених обставин.

Діти виказують припущення, констатуючі або узагальнено-доказові. Ці ігри вимагають уміння співвіднести знання з обставинами, встановлення причинних зв'язків. У них міститься і елемент змагання: «Хто швидше придумає?»

Ігри-загадки. Виникнення загадок йде в далеке минуле. Загадки створювалися самим народом, входили в обряди, ритуали, включалися в свята. Вони використовувалися для перевірки знань, винахідливості. В цьому і полягає очевидна педагогічна спрямованість і популярність загадок як розумної розваги.

У наш час загадки, загадування і відгадування, розглядаються як вид повчальної гри. Основною ознакою загадки є хитромудрий опис, який потрібен розшифрувати (відгадати і довести). Опис цей лаконічно і нерідко оформляється у вигляді питання або закінчується ним. Головною особливістю загадок є логічна задача. Способи побудови логічних задач різні, але всі вони активізують розумову діяльність дитини. Дітям подобаються ігри-загадки. Необхідність порівнювати, пригадувати, думати, здогадуватися – дає радість розумовій праці. Розгадування загадок розвиває здібність до аналізу, узагальнення, формує уміння міркувати, робити висновки, висновки.

Ігри-бесіди (діалоги). В основі гри-бесіди лежить спілкування педагога з дітьми, дітей з педагогом і дітей один з одним. Це спілкування має особливий характер ігрового навчання і ігрової діяльності дітей. У гри-бесіди вихователь часто йде не від себе, а від близького дітям персонажа і тим самим не тільки зберігає ігрове спілкування, але й посилює радість його, бажання повторити гру. Проте гра-бесіда ховає в собі небезпеку посилення прийомів прямого навчання. Виховно-повчальне значення укладено в змісті сюжету-теми гри, у збудженому стані інтересу до тих або інших аспектів об'єкту вивчення, відображеного в грі. Пізнавальний зміст гри не лежить «на поверхні»: його потрібно знайти, здобути – зробити відкриття і в результаті щось взнати.

Цінність гри-бесіди полягає в тому, що вона пред'являє вимоги до активізації емоційно-розумових процесів: єдність слова, дії, думки і уяви дітей. Гра-бесіда виховує уміння слухати і чути питання вчителя, питання і відповіді дітей, уміння зосереджувати увагу на змісті

розмови, доповнювати сказане виказувати думку. Все це характеризує активний пошук рішення поставленою грою задачі. Чимале значення має уміння брати участь у бесіді, що характеризує рівень вихованості. Основним засобом гри-бесіди є слово, словесний образ, вступна розповідь про щось. Результатом гри є задоволення, отримане дітьми.

Інтерактивні вправи з ТРВЗ:

1. Робота в парах. (Тема уроку - «Laughter»)

1) Work in pairs, look at the pictures, use key words to describe what happening, then guess what happens next.

2) Work in pairs. Ask and answer these questions:

a) Have you ever been in situation like Mr. Winkle when you lied about your abilities? What happened?

b) What, if anything, did you find funny in the main text?

c) Have you ever chuckled to yourself while reading a book? Which book?

d) Who are some of the comic writers in you language?

2. Робота в групах. (Тема уроку - «Laughter»)

1) Work in groups and write a personal anecdote.

2) (Тема уроку - «Style») Work in group. Write a description of a person you know and where they live. Then read your description. Which person would you like to meet? Why?

3. Дискусія. (тема уроку «Style»)

1) Discuss the room in photo B. Decide what sort of person might live there. Tell the class about what you decided. Did the others have similar ideas?

2) (тема уроку «Cinema») Discuss a film review about one of your favourite films. Then look at the photo. What do you think they're talking about? Which of the people do you think is doing most of the talking?

Отже, основне завдання педагога в навчанні англійської мови полягає в тому, щоб перенести акцент з усякого роду вправ на творчу розумову діяльність учнів, що вимагає для свого оформлення володіння певними мовними засобами.

Список використаних джерел

1. Альтшуллер Г.С. Найти идею: введение в теорию решения изобретательских задач - Новосибирск : Наука, 2006. - 229 с.

2. Булко Н.І. Креативність і соціальна компетентність / Н.І. Булко // Практична психологія та соціальна робота. - 2001. - № 10. - С. 46-49.

3. Ломброзо Ч. Гениальность и помешательство / Ч. Ломброзо. - Москва : Эксмо-Пресс, 1982. - 482 с.

4. Лебедева Н, Иванова Е. Путешествие в творчество /
Н. Лебедева, Е.ж Иванова. - С-П.: Речь. — 2005. - 560 с.